

PILOOT *en vliegtuig*

VLIEGEN BIJ DE BUREN
MET ENIG BELEID
BLIJKT ER VEEL MOGELIJK

DIAMOND AIRCRAFT DA50 RG

NIEUWE OOSTENRIJKSE DIESELSTER AAN HET FIRMAMENT

HEFTIGE MOTORSTORING AIRBUS A380

MATERIAALMOEHEID OORZAAK GEBROKEN TITANIUM NAAF

Deze maand

16 Terwijl de ondergaande zon een schitterend oranje wolkenlandschap tovert, met daaronder de vers besneeuwde bergen vlak bij Wiener Neustadt, kruist de DA50 RG tevreden achter de rustig brommende V6 diesel met een verrassende snelheid van 185 ktas (knots true airspeed). Hóóó, even terugspoelen, 185 ktas (343 km/h)? Volgens het handboek gaat deze nieuwe telg van Diamond op 8.500 ft (2.590 m) toch niet sneller dan 170 ktas (315 km/h)?

24 Op 3 november 2020 landt een Fokker F.27 Friendship na een vlucht van twee dagen vanuit de Verenigde Staten over de Atlantische Oceaan op een regenachtig Lelystad Airport. Het vliegtuig uit 1985 draagt nog steeds de naam en de officiële kleuren van de 'Golden Knights' van de US Army. Maar de nieuwe operator is niet langer het Amerikaanse skydiveteam, maar de jonge stichting Vliegend Nederlands Cultureel Erfgoed.

44 Door het goddeels wegvallen van 'belly vrachtmogelijkheden' is de vraag naar tot vrachtvliegtuig omgebouwde verkeersvliegtuigen groter dan ooit. Dat merken ook de gespecialiseerde onderhouds- en ombouwbedrijven. Daar wordt de ombouwcapaciteit bij zowel de eigen als aangewezen onderaannemers momenteel fors uitgebreid. Maar wat wordt er zoal aangeboden? Een overzicht van nieuw opgetuigde ombouwprogramma's.

48 Liz Jennings O 1992 gezagvoerder bij daarmee Nederlands vrouwelijke gezagvoerdag 26 oktober 2020 werkdag van Liz voor ring en nam ze na 32 het laatst plaats op de de cockpit. Voor deze vroeg en kreeg Jennin volledig vrouwelijke cockpit en een volledig cabinecrew.

In dit nummer:

In the picture

35 Cessna Citation M2

Columns

7 Lining up Jan Cocheret
21 Take-off Goof Bakker

Rubrieken

8 Nieuws & info
20 O solo mio Coen de Jong
47 Analyse
60 De veteraan Jo van Sprang
61 Register Nederland

Belevissen

28 Bijzonder fotomoment Fotoshoot op runway Kortrijk
52 Taildragers over Brussels Vlieggrondje België

De hangar

40 Overnight check Op bezoek bij JetSupport

Experimental

42 De pijnbank Belastingtest voor zelfbouwtoestel

Historie

24 Fokker F.27 Friendship Weer vliegend in Nederland
27 Restauratie Fokker S.4 Lesvliegtuig wordt in ere hersteld
58 Project Spitfire Stichting koopt replica van iconisch vliegtuig
62 Lockheed Tristar Toestel verliest concurrentiestrijd door

Incidentanalyse

66 Heftige motorstoring A380 Noodlanding door metaalmoetheid

Industrie

30 Comlux Multinational voor zakenjets
32 Braziliaans-Duits duet Mix van vliegtuig en Porsche
44 Ombouwvliegtuigen in trek Vraag veel groter dan aanbod
48 Afscheid Liz Jennings Clark Vrouwelijke gezagvoerder zwaait af

Medisch

56 Interpretatiemysterie Keuringsperikelen rond diabetes

(Foto: Berend Jan Floor)

WEER VLIEGENDE F.27 IN NEDERLAND

Op 3 november 2020 landde een Fokker F.27 Friendship na een vlucht van twee dagen vanuit de Verenigde Staten over de Atlantische Oceaan op een regenachtig Lelystad Airport. Na de touch-down op baan 23 viel het brandweersalut van de gloednieuwe crashtenders bijna in het water. De regen en windvlagen, die eerder in de cockpit van de F.27 waren opgevangen door ervaren gezagvoerder Edwin Boshoff, speelden nu de brandweer parten.

Het vliegtuig uit 1985 draagt de officiële kleuren van de 'Golden Knights' van de US Army en de trotse naam 'Excalibur', naar het zwaard van de legendarische koning Arthur die aan het hoofd stond van de Ridders van de Ronde Tafel. Maar de nieuwe operator is echter niet meer dit Amerikaanse skydiveteam, maar de jonge stichting Vliegend Nederlands Cultureel Erfgoed.

Paul Reijnen, een van de vliegers van de Fokker Friendship tijdens de trans-Atlantische vlucht en voorzitter van de stichting Vliegend Nederlands Cultureel Erfgoed (VNCE), is blij en enthousiast. "We kunnen dit bijzondere stuk Nederlands luchtvaartterfgoed nu weer overal bij air-

shows laten zien. Er zijn wel meer Friendships in Nederland en Europa, maar die staan in musea en zijn niet meer vliegwaardig. Wij streven er naar om het vliegtuig tijdens luchtvaartevenementen te laten vliegen, zodat iedereen kan zien en horen wat een enorme stap voorwaarts Fokker met de F.27 Friendship maakte, toen die werd ontwikkeld als opvolger van de Douglas DC-3/C-47 Dakota."

TROOPSHIP

De Fokker F.27-400M had in 1985 als PH-EXJ de omgekeerde route over de Atlantische Oceaan gevlogen: van Schiphol via Keflavik in IJs-

Carrollton Airport, de nacht voor vertrek. (Foto: Paul Reijnen)

Paul Reijnen. (Foto: P.F.A van de Noort)

land, Narsarsuaq in Groenland en Canada naar de Verenigde Staten. De bestemming was de Amerikaanse legerbasis Fort Bragg. De U.S. Army had twee exemplaren besteld van de militaire variant van de Fokker Friendship, Troopship. Beide Troopships kregen de Amerikaanse typeaanduiding C-31A en de individuele namen 'Ambassador' (voor het toestel met het militaire registratienummer 85-01607) en 'Excalibur' (85-01608). De twee Fokkers waren de eerste en enige Fokker-vliegtuigen in Amerikaanse militaire dienst sinds de Fokker 'Flying Life Boats' PJ-1 en PJ-2 in 1941 door de Amerikaanse kustwacht buiten gebruik waren gesteld.

GOLDEN KNIGHTS

De F.27's waren bestemd voor het officiële skydiveteam van het Amerikaanse leger, de Golden Knights. Dit skydiveteam is een typisch product uit de Koude Oorlog. In 1959 werd de nog vrij jonge skydivesport internationaal gedomineerd door teams uit de Sovjet-Unie. Dat kon het Amerikaanse leger niet over zijn kant laten gaan: negentien militairen van Amerikaanse parachutisteneenheden vormden samen het Strategic Army Command Parachute Team (STRAC) onder leiding van brigadier generaal Joseph Stilwell. Vanaf dat jaar bestreed het parachutistenteam van het Amerikaanse leger de dominantie van de Russen bij internationale skydivekampioenschappen.

Na twee jaar besloot het ministerie van Defensie dat het STRAC-team het officiële 'United States Army Parachute Team' zou worden.

OFFICIEEL DEMONSTRATIETEAM

In 1962 kreeg dit team de eretitel 'Golden Knights', geheel in lijn met de enige twee andere luchtvaart-demonstratieteams die bestonden (en nog steeds bestaan) onder auspiciën van het Amerikaanse ministerie van Defensie: de Blue Angels van de U.S. Navy en de Thunderbirds van de U.S. Air Force. Zo werden alle grote Amerikaanse krijgsmachtonderdelen in de lucht vertegenwoordigd door demonstratieteams.

FOKKER C-31A'S

De Golden Knights beschikken momenteel over zo'n 95 parachutisten – het team benadrukt graag dat dit zowel mannen als vrouwen zijn – en vijf vliegtuigen. Tot 2019 bestond de vloot vliegtuigen uit drie De Havilland UV-18B Twin Otters en beide Fokkers, die gestationeerd waren op de vliegbasis in Fort Bragg, in North Carolina. Beide vliegtuigen uit 1985 waren na bijna 35 jaar aan vervanging toe en nadat er twee tweedehands De Havilland C-147A Dash-8's waren aangekocht, maakte de Fokker F.27 Ambassador in september 2018 haar laatste vlucht naar het Pima Air & Space Museum in Tucson in Arizona. Precies een jaar later

'Taxiing out at Carrollton'.

Bijtanken in Montreal. (Foto's: Paul Reijnen)

(Foto: Airman 1st Class Tristan Day, U.S. Army)

sloot ook de Excalibur haar carrière bij het Amerikaanse leger af met een afscheidsceremonie bij het Golden Knights Parachute Team.

GEWELDIGE VONDST

Vanaf dat moment kwam het toestel in beeld bij de stichting Vliegend Nederlands Cultureel Erfgoed. Paul Reijnen: "We waren al langer op zoek naar een Friendship, maar de meeste beschikbare exemplaren waren gewoon op. Toen werden we door een van onze vrijwilligers getipt dat de Excalibur in de VS geveild zou worden. Dat was een geweldige vondst! Dit toestel had maar 17.000 vlieguren en had altijd binnen gestaan. Het was perfect onderhouden en werd als showvliegtuig van het Amerikaanse leger dagelijks gepoetst en bijgehouden. Daarnaast was het, als een van de laatste F.27's van de Fokkerlijn, een vrij jonge Friendship. Tevens bleek er een enorme hoeveelheid onderdelen en gereedschap aanwezig te zijn. Dat konden we allemaal krijgen! Dankzij drie zeecontainers met 48.000 onderdelen kunnen we dan ook vele jaren vooruit!"

82E AIRBORNE DIVISION

"Het duurde even voordat we aan de vlucht naar Nederland konden beginnen", vertelt Reijnen. "Er moest veel worden geregeld. Voor een noodzakelijke C-check van het toestel kregen we dankzij Fokker Services/GKN uitstel tot na de aankomst in Nederland en van de Amerikaanse Federal Aviation Administration kregen we een Special Flight Permit, een eenmalige ontheffing, voor de trans-Atlantische vlucht. Intussen was sprake van een geweldige medewerking met de Golden Knights. Het parateam is onderdeel van de 82e Airborne Division van het Amerikaanse leger, die in 1944 samen met de 101e Airborne Division betrokken waren bij de landingen bij Arnhem en Nijmegen en bij de bevrijding van Nederland. De Amerikanen zijn zich zeer bewust van deze 'heritage' en de relatie met Nederland en ze waren blij dat dit Nederlandse vliegtuig na haar Amerikaanse dienst terug zou gaan naar Nederland om daar in de kleuren van de Amerikaanse Golden Knights te blijven vliegen. Vrijwilligers hielpen bij technische checks en bij het inpakken en verschepen van reserveonderdelen van Fort Bragg naar het nabij gelegen Laurinburg-Maxton Airport, waar de Excalibur sinds sep-

De 'Catalina-hangar' heet nu 'Friendship-hangar'. (Foto: P.F.A. van de Noort)

tember 2019 stond. In maart 2020 was het ook een 'Golden Knight'-vlieger die in zijn vrije tijd het vliegtuig ferryde naar Carrollton, Georgia. Hier konden in een onderhoudshangar diverse checks uitgevoerd worden voordat de overtocht zou gaan plaatsvinden.

OVER DE OCEAAN

"Op 2 november begonnen we aan de vlucht naar Nederland" vertelt Reijnen, die als voormalig Boeing 747-vlieger weet waarover hij praat. "We zouden van Carrollton naar Montreal vliegen, en vervolgens naar Goose Bay, Keflavik en Lelystad. Het plannen van de route was nog een dingetje. Een F.27 Friendship kan ruim vijf uur vliegen maar legt daarin 'maar' 1.200 mijl af. Gelukkig hadden we de gehele route flinke rugwind, waardoor dit realiseerbaar was. Ook het weer zat mee. In dit seizoen kun je daar alleen maar op hopen. Natuurlijk waren we overal op voorbereid, ook op het risico dat we een noodlanding zouden moeten maken in het koude water van de Noord-Atlantische Oceaan. Daarom hadden we een uitgebreide overlevingsuitrusting ingeladen. Naast de reguliere zwemvesten en een vlot hadden we ook dompelpakken voor alle inzittenden en een imposante survivaalkit aan boord. Maar alles verliep zoals gepland. Alleen bij een tussenlanding in Canada hadden we een technisch probleempje. Bij een Friendship worden het intreksysteem van de wielen, de remmen en het besturingssysteem van het neuswiel met lucht bediend. In erg koude condities is dit pneumatisch systeem echter minder effectief, want de kou maakt de rubberen afdichtingen dan stijver waardoor ze kunnen gaan lekken. Daarmee werden we geconfronteerd na een nacht in de vrieskou van Goose Bay. Na de start wilden de ooievaarspoten van onze F.27 net niet volledig inklappen en moesten we terug. Op Goose Bay hebben we het interieur van het vliegtuig met een groot industrieel hittekanon goed verwarmd om vervolgens met draaiende motoren de lucht tanks op maximale druk te brengen. Daarna konden we zonder problemen de wielen ophalen en doorvliegen naar IJsland."

HOE VERDER?

De komende wintermaanden zal de VNCE het noodzakelijke winteronderhoud en de C-checks uitvoeren. Paul Reijnen: "We verwachten komend jaar al de F.27 te kunnen voorvliegen bij airshows. Bij al haar activiteiten maakt de VNCE gebruik van de hulp van ervaren vrijwilligers die vanuit de 'Fokker-familie' gelukkig eenvoudig te vinden zijn. Maar als er nog ervaren technici zijn die willen helpen, dan horen we dat graag! De VNCE heeft de culturele ANBI-status en wil de komende maanden gebruiken om een goede relatie op te bouwen met de vele betrokken overheidsinstanties, sponsors en donateurs. Zodoende willen we een goed beeld krijgen van wat er in de toekomst met de Fokker Friendship mogelijk is. Daarbij gaan we zorgvuldig en professioneel te werk", aldus Paul Reijnen; "Alles op zijn tijd...!". 📧 📷 📱

(Foto: staff Sgt. Christopher Muncy, US Army)